

living conditions of a certain family. We revealed the age structure of students' motives and interests in the area of Physical Training and Sports, as well as the factors and motives, which promote the formation of the students' motivation to physical development and self-improvement. We also developed some recommendations, which allow making changes in the program of Physical Training in an educational institution, methodology of organizing educational and extracurricular forms of classes, contents of sport TV programs for young people, mass media publications that will positively influence the formation of the healthy lifestyle of students and culture of physical health. The perspectives of further scientific researches in this field will be directed on the application of the motivational factors for the improvement of the disciplines, training of future Physical Education teachers and children coaches in higher educational institutions.

Keywords: motivational values, active training, physical training and sports, student youth.

Подано до редакції 28.03.14

УДК: 376.33.036:792.8

С. І. Стасьєв

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ОСНОВНИХ СКЛАДОВИХ ТАНЦЮВАЛЬНИХ РУХІВ ГЛУХИХ ДІТЕЙ 6-10 РОКІВ ТА КРИТЕРІЇ ЇХ СФОРМОВАНOSTІ

У статті схарактеризовано основні складові танцювальних рухів глухих дітей молодшого шкільного віку, критерії їх сформованості. Після аналізу літературних джерел ми дійшли висновку, що ця проблема є мало вивченою та потребує розв'язання. Встановлено, що основні складові танцювальних рухів глухих дітей 6-10 років взаємозалежні і знаходяться у тісному взаємозв'язку.

Ключові слова: основні складові, танцювальні рухи, глухі діти.

Постановка проблеми. Процес становлення і розбудови Української держави вимагає докорінної перебудови багатьох ланок суспільного життя, серед них і системи освіти.

Потужними імпульсами, які визначили напрямок теоретичних і практичних пошуків підвищення ефективності системи освіти в Україні стали такі Закони: "Про освіту", "Про загальну середню освіту", програма "Освіта" (Україна ХХІ століття).

В державній національній програмі «Освіта» (Україна ХХІ століття) наголошується на необхідності посилення уваги до освіти дітей з відхиленнями психофізичного розвитку в системі суспільного виховання, забезпечення їх повноцінної життєвої діяльності, соціального захисту, умов для максимальної психологічної і соціально-трудової реабілітації.

Відповідно до Державного стандарту спеціальної освіти (2004), предмет «Ритміка» включений до блоку корекційних занять, на яких використовуються різноманітні танцювальні рухи, спрямовані на корекцію дефекту, усунення прогалин у психофізичному та особистісному розвитку дитини. На значення ритму для життєдіяльності людини, стабілізації загального тону організму; розвитку рухливої сфери та використання його як профілактично-лікувального засобу вказували В. Бехтерєв, Л. Бонєв, П. Слинчев та ін.; зокрема вагомість відчуття музичного ритму як багатофункціонального явища та його розвивально-виховний вплив на особистість розкривається в роботах таких вчених: J. Alvin, E. Gordon, Є. Назайкінського, С. Orff, А. Рубінштейна, М. Румера, Б. Теплова, С. Schwabe та ін.

Зв'язок роботи з науковими програмами та практичними завданнями. Дослідження виконано в межах наукової теми кафедри фізичної реабілітації Інституту здоров'я, спорту та туризму Класичного приватного університету «Індивідуалізація заходів фізичної реабілітації щодо осіб з особливими потребами і спортсменів» (номер державної реєстрації 0113U000580) на 2013-2018 р.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Відповідно до Державного стандарту спеціальної освіти (2004), предмет «Ритміка» включений до блоку корекційних занять, на яких використовуються різноманітні танцювальні рухи, спрямовані на корекцію дефекту, усунення прогалин у психофізичному та особистісному розвитку дитини.

Вивчення теоретичних засад розвитку координаційних здібностей людини виявило, що в спеціальній літературі досить нечисленними є повідомлення про їх дослідження у дітей дошкільного віку з мовленнєвими дефектами. Учені (В. Бальсевич, Т. Круцевич [5], В. Лях [6], Л. Майорова, А. Мирошников, С. Михайлова, В. Панов, Н. Панфілова) вивчали координаційні здібності дошкільників, які розвиваються відповідно до вікової норми. У деяких публікаціях з-поміж інших рухових якостей згадуються й координаційні здібності дошкільників, що мають різні відхилення у своєму розвитку. Такі вчені, як А. Андрасян, В. Ковиліна досліджували рухові можливості дошкільників з порушеннями зору, Н. Карабанова [4], Л. Чеханюк – з порушеннями слуху, О. Литовченко – з легким ступенем розумової відсталості, С. Холодов – з ДЦП. Однак для дітей молодшого

шкільного віку, які мають порушення слуху, досі не розроблено основних складових танцювальних рухів, критеріїв їх сформованості, що дозволяла б виявити в них конкретні показники розвитку танцювальних рухів і ступінь достовірності змін, викликаних корекційним впливом.

Мета статті – визначити основні складові танцювальних рухів глухих дітей молодшого шкільного віку та критерії їх сформованості.

Результати дослідження. Заняття танцями з глухими дітьми відіграють важливу роль в корекційно-педагогічному процесі, сприяють вирішенню ряду загальноосвітніх завдань для глухих дітей молодшого шкільного віку. Так, застосування народних танців залучає глухих дітей до надбань культури різних народів, розвиває інтелектуальні здібності. Танцювальні рухи – важливий засіб естетичного виховання, а також розвитку творчих здібностей. У глухих дітей молодшого шкільного віку виховується правильне відчуття краси рухів, здатність передавати в них певні емоційні стани, різні настрої, переживання, почуття. Крім того, під час занять танцювальними рухами у глухих дітей розвивається гнучкість, координація, зміцнюються опорно-руховий апарат, підвищується щільність занять, що позитивно впливає на серцево-судинну і дихальну системи організму, сприяє розвитку спеціальної витривалості. Поряд з цим на уроках музично-ритмічного виховання з глухими дітьми вирішуються завдання і технічної підготовки: вивчення різних танцювальних рухів і комбінацій.

Виходячи з цього, постала необхідність виділення основних складових танцювальних рухів, серед яких наступні: відчуття ритму, пластичність, статична та динамічна рівновага, орієнтація в просторі, здатність до танцювальної творчості.

Ми розглядаємо формування танцювальних рухів глухих дітей молодшого шкільного віку як складову системи фізичного виховання, де танцювальні рухи мають свої складові, кожен з яких необхідно розглянути більш детально.

Отже, першою складовою танцювальних рухів глухих дітей 6-10 років ми вважаємо відчуття ритму. Відчуття ритму – це здатність точно відтворювати і спрямовано управляти швидко-силовими і просторово-часовими параметрами рухів. Іншими словами – це здатність до вироблення правильного ритму рухової дії, що виконується.

Ритмічність також має певне значення в стійкому положенні тіла, забезпечуючи рівномірний розподіл і перерозподіл м'язових зусиль, що має не аби яке значення в танцювальних рухах. Вона зумовлює оптимальне співвідношення окремих частин рухової дії, їх безперервність протягом заданого часу, а також характер, узгодженість і амплітуду окремих рухів. У будь-якому танцювальному русі є певна тривалість у часі (темп) і закономірний розподіл зусиль (динаміка). Темп і динаміка тісно взаємопов'язані і впливають один на одного. Їх оптимальне поєднання забезпечує гармонію рухів. У

цьому випадку спостерігається відчуття ритму ходьби, танцювального руху і т.д., що неможливо без стійкого положення тіла [5].

Другою складовою танцювальних рухів глухих дітей 6-10 років нами визначено здатність до збереження рівноваги. Під здатністю до збереження рівноваги розуміють здатність людини зберігати стійку позу у статичних та динамічних умовах, за наявності опори та без неї.

Педагогічні спостереження показують, що танцюристи, в яких недостатньо добре розвинений вестибулярний аналізатор, як правило, зазнають ускладнень під час вивчення програмного матеріалу, вони відчувають труднощі в засвоєнні обертальних рухів і збереженні рівноваги.

Отже, одним з факторів, що впливають на здатність зберігати стійке положення тіла, є рівень розвитку фізичних і координаційних здатностей. Певна ступінь розвитку силових і швидкісних якостей м'язів дозволяє багаторазово повторювати зусилля різного характеру з максимально можливою швидкістю. Підсилюють прояв стійкості тіла певні показники стійкості. Чим вище рівень загальної і спеціальної витривалості, тим швидше спортсмен освоює різні різновиди рівноваги.

Здатність утримувати рівновагу також залежить від рівня розвитку рухливості в суглобах. Чим вище ступінь рухливості (певною мірою), тим легше забезпечити раціональне розташування тіла і його окремих ланок і таким чином управляти стійкістю.

Таким чином, здатність зберігати рівновагу залежить від розвитку гнучкості суглобів, витривалості, навички утримувати правильну поставу, технічної складності фізичних вправ, у тому числі танцювальних рухів, уміння перерозподіляти м'язові зусилля тощо. Виходячи із багатьох наукових досліджень (А. Івахненко [2], В. Какузіна [3], І. Ляхової [7] та ін.), збереження статичної і ще в більшій мірі динамічної рівноваги для глухих дітей представляє проблему. За нашими педагогічними спостереженнями виконання танцювальних рухів глухими дітьми молодшого шкільного віку не є виключенням із цього правила, тобто техніка виконання танцювальних рухів у цієї категорії дітей значно гірше. Причиною цього є несформоване у них вміння зберігати рівновагу під час статичних танцювальних поз та порушення динамічного рисунку танцю.

Здатність до орієнтування в просторі визначається умінням оцінити ситуацію, що склалася у відношенні просторових умов, та відреагувати на неї раціональними діями, що забезпечить ефективне виконання вправ.

Під цією здатністю розуміється вміння точно визначати і своєчасно змінювати положення тіла і здійснювати рух у потрібному напрямку. Цю здатність людина виявляє у відповідних умовах будь-якої діяльності (на танцювальному майданчику, на майданчику для гри та ін.) З цього випливає, що здатність до орієнтування

в просторі специфічно проявляється в кожному танцювальному русі.

Наступною складовою танцювальних рухів є пластичність. Під пластичністю розуміють уміння виконувати витончені рухи руками, ногами, тулубом, які є невимушеними, граційними і легкими [6].

На думку учених Н. Байкіної [1], А. Івахненко [2], І. Ляхової [7], Б. Шеремета [8] та ін., глухі діти мають труднощі виконання одночасних рухів руками і ногами, що і дає нам можливість зробити висновок про необхідність формування та корекції цієї складової танцювальних рухів глухих дітей 6-10 років.

Наступною складовою танцювальних рухів глухих дітей молодшого шкільного віку є здатність до танцювальної творчості, що визначається як можливість передавати почуття, емоції, різні персонажі рухами тіла під музику [2]. На думку багатьох учених, глухим дітям важко передавати різні почуття та емоції через рухи тіла, бо виключення слухового аналізатора не дає можливість дітям чути музику, відчувати її ритмічний малюнок, емоційне забарвлення і в них спостерігається недостатність рухових і танцювальних умінь та навичок.

Основними критеріями, що характеризують сформованість танцювальних рухів глухих дітей молодшого шкільного віку на заняттях музично-ритмічного виховання, нами визнано наступні: мотиваційний, когнітивний, діяльнісно-корекційний, оцінний.

Мотиваційний критерій характеризується інтересом глухих дітей молодшого шкільного віку до виконання завдань, що спрямовані на формування танцювальних рухів у глухих дітей 6-10 років і визначається за допомогою педагогічних спостережень за активністю глухих дітей під час виконання танцювальних завдань, їх «включеністю» в процес навчання на заняттях музично-ритмічного виховання; когнітивний критерій передбачає знання техніки виконання танцювальних рухів глухими дітьми молодшого шкільного віку й способів взаємодії з партнерами та визначається методом опитування і бесіди та характеризується правильністю і точністю характерис-

тик танцювальних рухів, які розучувалися; діяльнісно-корекційний критерій відбиває уміння глухих дітей точно, чітко, скоординовано і ритмічно виконувати танцювальні рухи, зберігаючи при цьому рівновагу при зупинках і переміщеннях в просторі та виявляючи творчість під час складання танцювальних композицій, що поєднуються музичним супроводом, які є достатніми для виконання танцювальних елементів і танцю загалом; а також уміння взаємодіяти з партнерами і визначається за допомогою метода експертних оцінок і тестів, що характеризують розвиток координаційно-рухової сфери; корекційна складова даного критерію передбачає своєчасне корегування всіх вищезазначених видів рухової діяльності, виправлення помилок, творчу взаємодію з партнерами тощо; оцінний критерій характеризує здатність до самоконтролю танцювальних рухів та визначається кількістю грубих і дрібних помилок під час виконання танцювальних завдань, що характеризують відчуття ритму, пластичність, статичну та динамічну рівновагу, орієнтацію в просторі, здатність до танцювальної творчості, а також за правильністю виконання танцювальних рухів загалом (педагогічні спостереження, експертна оцінка).

Висновки. Таким чином, аналіз основних складових танцювальних рухів показав, що вони знаходяться у тісному взаємозв'язку між собою, взаємообумовлені один одним та всі вони визначають якість танцювальних рухів глухих дітей молодшого шкільного віку.

Основними критеріями, що характеризують сформованість танцювальних рухів глухих дітей молодшого шкільного віку на заняттях музично-ритмічного виховання, нами визнано мотиваційний, когнітивний, діяльнісно-корекційний, оцінний.

Перспективи подальшого дослідження.

Перспективи подальшого дослідження вбачаємо в дослідженні показників основних складових танцювальних рухів глухих дітей 6-10 років та порівнянні результатів з показниками дітей без порушення слухового аналізу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Байкина Н. Г. Коррекционные основы физического воспитания глухих школьников: автореф. дис. докт. пед. наук / Н. Г. Байкина. – М., 1992. – 30 с.
2. Івахненко А. А. Розвиток психомоторної функції глухих дітей молодшого шкільного віку засобами рухливих ігор: автореф. дис. канд. пед. наук / А. А. Івахненко. – Одеса, 2012. – 20 с.
3. Какузин В. А. Статическое равновесие глухих детей и его изменение в процессе физического воспитания: автореф. дис. канд. пед. наук / В. А. Какузин. – М., 1973. – 23 с.
4. Карабанова Н. С. Зміст і методика занять з ритміки у глухих дітей в спеціальному дитячому садку: автореф. дис. канд. пед. наук / Н. С. Карабанова. – Одеса, 1993. – 18 с.
5. Круцевич Т. Ю. Методы исследования индивидуального здоровья детей и подростков в процессе физического воспитания / Т. Ю. Круцевич. – К.: Олімпійська література, 1999. – 168 с.
6. Лях В. И. Двигательные способности школьников: основы тестирования и методики развития / В. И. Лях // Физкультура в школе. – 2001. – №2. – С. 7.
7. Ляхова І. М. Теоретико-методичні основи корекції рухової сфери дітей зі зниженим слухом засобами фізичного виховання: дис. д-ра пед. наук: 13.00.03 / Ляхова Інна Миколаївна. – Запоріжжя, 2006. – 492 с.
8. Шеремет Б. Г. Оцінка рівня сформованості інтересу до систематичних занять фізичною культурою / Б. Г. Шеремет // Наука і освіта. – 1998. – №3. – С. 49-53.

REFERENCES

1. Baikina N.H. Correctional basis of physical education of deaf students: thesis dis. doctor. ped. sciences / N.H. Baikina. - M., 1992. – 30 p.
2. Ivakhnenko A.A. The development of psychomotor function deaf primary school children by means of mobile games: Author. Thesis. candidate. ped. Science / A.A. Ivakhnenko. - Odessa, 2012. – 20 p.
3. Kakuzin V.A. static balance of deaf children and the change in physical education: thesis dis. candidate. ped. sciences / V.A. Kakuzin. - M., 1973. - 23 p.
4. Karabanova N.S. Contents and Methods of rhythm classes for deaf children in special kindergarten: thesis. candidate. ped. sciences / N.S. Karabanova. - Odessa, 1993. - 18 p.
5. Krutsevich T. Yu Research Methods individual health of children and adolescents in physical education / T. Yu Krutsevich. - K.: Olimpiyska literatura, 1999. – 168 p.
6. Liakh V.I. Motor abilities of schoolchildren: the basics of testing and development methodology / V.I. Liakh // Physical Education in school. - 2001. - № 2. - P. 7.
7. Liakhova I.M. Theoretical and methodological foundations of correcting motor areas of children with impaired hearing by means of physical education: dis. Dr. ped. sciences: 13.00.03 / Liakhova I.M. - Zaporizhzhya, 2006. - 492 p.
8. Sheremet B.H. Estimation of interest maturity in regular physical education / B.H. Sheremet // Science and Education. - 1998. - № 3. - P. 49-53.

С. И. Статьев

ОБЩАЯ ХАРАКТЕРИСТИКА ОСНОВНЫХ СОСТАВЛЯЮЩИХ ТАНЦЕВАЛЬНЫХ ДВИЖЕНИЙ ГЛУХИХ ДЕТЕЙ 6-10 ЛЕТ И КРИТЕРИИ ИХ СФОРМИРОВАННОСТИ

В статье охарактеризованы основные составляющие танцевальных движений глухих детей младшего школьного возраста, критерии их сформированности. После анализа литературных источников мы пришли к выводу, что эта проблема является малоизученной и требует решения. Установлено, что основные составляющие танцевальных движений глухих детей 6-10 лет находятся в тесной взаимосвязи.

Ключевые слова: основные составляющие, танцевальные движения, глухие дети.

S. I. Statiev

GENERAL CHARACTERISTICS OF MAIN COMPONENTS OF DANCE MOVES OF DEAF 6-10 YEARS OLD CHILDREN AND CRITERIA OF THEIR MATURITY

The article deals with the general characteristics of main components of dance moves of deaf 6-10 years old children and criteria of their maturity. Dancing classes with deaf children play an extremely important role in the correctional pedagogical process, they promote the solution of the number of general educational tasks for junior deaf schoolchildren. For example, folk dances attach children to the cultural values of different folks, develop their intellectual abilities. Dance moves are an important mean of aesthetic education and creative abilities and skills. It develops junior deaf schoolchildren's proper sense of beauty of moves, the ability to express certain emotional states in them, different attitudes, emotions and feelings. In such a manner, there is a necessity to distinguish the main components of dance moves. We distinguished the following: sense of rhythm, plasticity, static and dynamic balance, orientation in mid-air, salutatory talent (dancing ability). Thus, we consider the sense of rhythm as the first component of dance moves of deaf children. Sense of rhythm is the ability to reproduce accurately and to operate the speed-strength and spatial-temporal parameters of moves. In other words it is a capability to develop a right rhythm of a performed move. The second component of dance moves of deaf children is the ability to keep one's balance. We understand the ability to keep one's balance as a capability of a human to keep a steady pose under static or dynamic conditions, with or without a support. We consider plasticity as the next component of dance moves. Plasticity is the ability to perform fine moves with legs, arms, trunk, which are relaxed, easy and graceful. And the last component of deaf children's dance moves is salutatory talent (dancing ability). It is considered as an ability to express feelings, emotions, different characters with body moves in step with the music. Many scientists think, that deaf children can hardly express feelings and emotions with body moves. And finally, we established, that the main criteria of junior deaf schoolchildren's dance moves maturity are the following: motivational, cognitive, operative and correctional and evaluative ones.

Keywords: main components, dance moves, deaf children.

Подано до редакції 09.04.14